

Ing. NIKOLA RAPAJIĆ,
Poljopriv.-šum. fakultet, Zagreb

Udruženi poljoprivredni proizvođači u Velikoj Britaniji

I. Osvrt na stanje i značaj poljoprivrednog zadrugarstva u Velikoj Britaniji

Premda je Engleska domovina Ročdalskih pionira, kolijevka potrošačkog zadrugarstva (1844.), zadrugarstvo u Velikoj Britaniji nije osobito razvijeno po broju zadruga, ali je snažno po broju zadrugara, a naročito po kvalitetu i obimu poslovanja. Najrazvijenije je potrošačko zadrugarstvo. Poljoprivredno zadrugarstvo je mlađe od ovog (1867.).

Prema podacima od ožujka 1952. u Velikoj Britaniji brojno stanje poljoprivrednih zadruga izgledalo je ovako:

	Domaćinstava (u 1000)	Broj zadruga	Postotak zadrugara koji koriste <i>usluge zadruga</i>
ENGLJESKA	243	167	69
VELS	47	46	98
ŠKOTSKA	40	32	80
ULSTENR	70	8	12
UJEDINJENO KRALJEVSTVO	400	253	63
JUŽNA IRSKA	290	93	32
BRITANSKA OSTRVA	690	346	50

Društveno-ekonomsko uređenje i političko vladajuće stanje nisu nklonjeni zadrugarstvu. Poljoprivredno zadrugarstvo ima jaku konkurenciju u Nacionalnoj uniji farmera (N.F.U.). Unija farmera je vrlo moćna organizacija, ima snažan utjecaj u političkim krugovima, a prema tome i u parlamentu. Vrší jak utjecaj i na industrijske krugove, ima odlučnu riječ u forumima za utvrđivanje cijena poljoprivrednim proizvodima i određivanje nadnica poljoprivrednim radnicima, vrši snažan utjecaj na politiku vladajućih krugova u oblasti agrara. Glavnu riječ u ovoj moćnoj organizaciji imaju krupni farmeri.

Zadružna organizacija (poljoprivredno zadrugarstvo) obuhvata uglavnom male farmere. Ova organizacija omogućuje malim farmerima, da mogu s mnogo uspjeha konkurirati na tržištu velikim farmama. Osim toga i u političkom pogledu zadružna organizacija je progresivnija. Zbog toga Unija farmera ima negativan odnos prema zadružnoj organizaciji. Kad smo u Londonu posjetili Uniju farmera i pitali zašto oni ne surađuju sa zadružnom organizacijom, dobili smo odgovor, da oni to žele, ali da je krivica na zadružnoj organizaciji što nema suradnje. Detaljnije obrazloženje o tome nismo dobili.

Nevolja je po zadružnu organizaciju i ta, što unutar nje same vladaju trvenja, između pojedinih zadružnih saveza razvijena je često vrlo jaka konkurencija, što slabi moć čitave zadružne organizacije. To je i bio uzrok osnivanja Centralne organizacije za unapređenje zadrugarstva (F.C.O.), da bi se uspostavila koordinacija i suradnja među raznim zadružnim organizacijama, ali to još nije uspjelo postići u zadovoljavajućoj mjeri.

II. Benberijski producenti jaja

1. Zadaci i organizacija zadruga, 2. Tendencija razvoja, 3. Raspodjela dobiti.

Zadaci i organizacija zadruga

Zadruga se bavi otkupom, sortiranjem, pakovanjem i prodajom jaja i peradi od članova zadruga i nečlanova.

U tu svrhu zadruga ima dvije stanice: jednu za jaja i jednu za perad.

Radius područja, na kome djeluje zadruga (na kome vrši otkup iznosi cca 50 milja (4.000 m²). Otkup vrše od 5.000 farmera.

Glavni posao je otkup jaja. Prosječno nedjeljno otkupljuju 1.000.000 jaja. U proljeće otkupljuju 2.250.000 komada, a studenom i prosincu otkup pada na 500.000. Zadruga raspolaže sa 24 kamiona za transport robe. Svaki šofer ima određene farme, sa kojih sakuplja robu (cca 200 farmi). Za preuzetu robu proizvođačima se isplaćuje svake nedjelje za prošlu nedjelju. Novac, prema obračunu, predaju im šoferi.

Na stanici za jaja radi 170 radnika (uglavnom žene), kad je manji posao, ima ih manje. Kad smo posjetili stanicu, bilo je 90 radnika. U

glavnoj kancelariji radi 14 osoba. Rad u stanici je mehaniziran. Jaja se klasiraju pomoću strojeva po veličini u tri klase i tako pakuju. Prije toga svako jaje pregleda se u posebnom odjeljenju, da se utvrdi, je li svježije i zdravo. To rade posebno izučene radnice. Za obavljanje tog posla uče se radnice u samoj stanici 6 mjeseci. Za 5 minuta izučena radnica pregleda 30 komada jaja. Jaja potapaju u tečni parafin, i drže u hladnjačama. Tako se mogu očuvati 8 mjeseci.

Zadružni udio po članu iznosi najmanje £ 5 (10 akcija), a najviše 100 udjela — £ 500 (1.000 akcija). Članovi dobivaju prema vrijednosti prodanih proizvoda, a nečlanovi ne.

Radnici na klasiranju imaju £ 6,10, a oni na pakovanju 4 nedjeljno (5 dana rada). Kancelarijsko osoblje ima prosječnu nedjeljnu plaću £ 5 (5 dana rada).

Svi troškovi zadruge iznose 6% od ukupnog prometa. Direktore zadruge biraju članovi na 3 godine.

Tendencija razvoja

Dobrim poslovanjem zadruga je stekla velik ugled kod proizvođača u svom kraju, tako da njezin razvojni put pokazuje brz i velik razmah. To nam najbolje dokazuju ovi podaci:

	1943/4	1947/8	1952/3
Broj članova	641	1.316	1.835
Dionice	£ 3.071	£ 9.807	£ 30.786
Broj otkupljenih jaja od proizvođača	8,958.657	18,323.319	44,783.640
Bonus i dividende	£ 2.156	£ 7.954	£ 10.679

Raspodjela dobiti u 1953. godini

a) Isplaćene dividende (5%) na uloženi kapital	cca £ 1.308
b) Isplaćeni bonus proizvođačima	cca £ 9.370
c) Isplaćeni bonus radnom kolektivu	cca £ 968
d) Rezervni fond	cca £ 1.646
	cca £ 13.293

Te godine ostvaren je ukupni promet stanice za jaja u iznosu od £ 1,107.575, a stanice za perad £ 76.785.

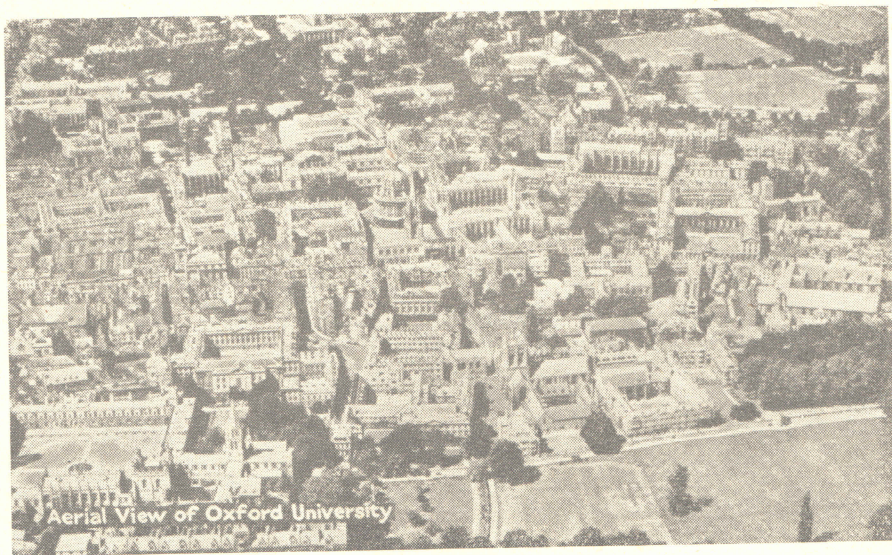
III. Litletonski i Becijski proizvođači

1. Litleton-Badsey, proizvodni bazen hortikulture, 2. Osnutak i zadaci zadruge, 3. Struktura rukovodećih i radnih organa zadruge, 4. članstvo, 5. Izvori financijskih sredstava i podjela dobiti (profita), 6. Metod poslovanja.

Područje Littletona i Badseya tipičan je proizvodni bazen hortikulture. To je kraj, na kojem su pretežno zastupljeni intenzivni tipovi gospodarjenja (prema Engleskoj klasifikaciji tipova gospodarjenja) i to: (1) povrćarstvo, (2) povrćarstvo i cvjećarstvo, (3) cvjećarstvo, (4) povrćarstvo i voćarstvo, (5) povrćarstvo, voćarstvo i cvjećarstvo.

Prva tri tipa zastupljena su u nizini, vrlo lijepoj i plodnoj dolini, a druga dva na blagim brežuljcima, koji obrubljuju ovu dolinu.

Prema površini zemlje, to su mala gospodarstva, veličine do 150 akri, najveći broj ima u prosjeku 8 akri zemlje. Budući da su to vrlo intenzivna gospodarstva, produkcija im je ipak zamašna.

Pogled iz zraka na oksfordski univerzitet

Posred doline uz cestu, u međusobnom razmaku od oko 3 km nalaze se nasamo dvije značajne institucije, koje dominiraju ovim krajem i koje su u velikoj mjeri pridonijele izgradnji fizionomije ovog interesantnog i brzog proizvodnog rajona, a to su: gimnazija i zadruga (Littletonski i Badseyski proizvođači). Prosvjetna i ekonomska organizacija.

Temeljita opća naobraženost i dobra ekonomska organizacija osnovi su visokog napretka u poljoprivrednoj proizvodnji ovog kraja.

Osnutak i zadaci zadruga

Zadruga Littletonskih i Badseyskih proizvođača (Littleton and Badsey Growers, Limited Badsey, Evesham) osnovana je 1908. g., te pripada među starije zadruga te vrste u Velikoj Britaniji.

Glavni zadaci su otkup i prodaja voća, povrća i cvijeća, koje proizvode seljaci tog kraja, te snabdijevanje proizvođača sredstvima za proizvodnju. Zadruga prema svojim pravilima može da otkupljuje i prodaje i druge poljoprivredne proizvode, osim navedenih.

Struktura rukovodećih i službujućih organa zadruge

Upravno i rukovodeće osoblje:

1) Predsjednik	1
2) Potpredsjednik	1
3) Glavni odbor	19
4) Izvršni odbor	5
5) Pregledač računa	1
6) Pravni zastupnik	1
7) Predstavnik banke	1
8) Upravnik, ujedno i sekretar	1

Službenici i radnici:

1) Kancelarijsko osoblje	15
2) Šoferi	15
3) Mehaničari	6
4) Prodavači	6
5) Radnici za obavljanje popravaka	5
6) Radnici za vanjske poslove	4
7) Nekvalificirani radnici	9

Članstvo i udjeli

Zadruga sada ima cca 1.400 članova. Gotovo svi proizvođači iz okolice učlanjeni su u zadrugu. Svaki član ima pravo da svoje proizvode prodaje preko zadruge i da preko nje pribavlja sredstva za proizvodnju: umjetna gnojiva, strojeve, ambalažu i dr. Članovi mogu prodavati svoje proizvode i mimo zadruge. No, ako neki član tako prodaje više od polovice svojih proizvoda, zadruga nije dužna da preuzme ostalo. Svaki član ima pravo, da sudjeluje u izboru rukovodećih organa zadruge i da bude biran u rukovodstvo zadruge.

Jedan zadružni udjel iznosi £ 5, a jedan član može imati do 100 udjela (£ 500). Poželjno je da svaki član ima više udjela. Svaki član, bez obzira na broj udjela, ima samo jedan glas.

Financijska sredstva i podjela dobiti

Financijski izvori, kojima se zadruga koristi su: (1) udjeli, (2) pozajmice od članstva i (3) bankovni krediti.

U godini 1953. zadruga je ostvarila cca £ 12.007 čiste dobiti, koja je razdijeljena ovako:

5% kamata na udjele	cca	£	1.402
Bonus članovima zadruge	cca	£	8.336
Bonus radnom kolektivu	cca	£	530
U rezervni fond	cca	£	1.738
		£	12.007

Ukupni promet zadruge u ovoj godini iznosio je £ 454.548.

U vremenu od 1936. do 1953. godine zadruga je isplatila svojim članovima u vidu kamata i bonusa iznos od £ 180.000.—

U poslovanju zadruge javljale su se u toku njena rada i poteškoće. Bilo je godina, kad je zadruga završavala poslovnu godinu i s gubicima, ali se ipak održavala zahvaljujući zalaganju najodanijih članova. Od god. 1933. zadruga više nije imala deficita.

Suma novca, koju pojedini proizvođači prime za prodane proizvode preko zadruge, kreće se od £ 300 — 12.000.— na godinu. Zadruga otkupljuje proizvode i od nečlanova.

Metod poslovanja

Osnovni princip, koga se zadruga strogo pridržava u odnosu na proizvođače je, da se ostavi puna sloboda svakome, da proizvodi ono što on sam želi. Kad proizvođači imaju neke proizvode, koje žele prodati zadrugi, zadruga im da potrebnu ambalažu, proizvođači sami poberu proizvode, a zadruga ih sakuplja i dovozi svojim kamionima. Zadruga nastoji da što više proizvoda otkupi od proizvođača, ali nastupa i sama kao posrednik.

Da bi zadruga mogla biti obaviještena o stanju na tržištu, ima stalno telefonsku vezu s interesentima i na taj način ima dnevno pregled o potražnji i cijenama na tržištima. Kako cijene jednog proizvoda variraju i u toku dana, proizvođačima plaćaju po prosječnoj dnevnoj cijeni. Za preuzete proizvode, proizvođačima vrše isplatu nedjeljno. Isplaćuju im sumu, koja ostane nakon odbitaka troškova i utvrđenog postotka dobiti zadruge.

Izvori i literatura:

- 1) Vlastita proučavanja na mjestu 1954.
- 2) Zabilješke s posjete Odjelu za poljoprivrednu ekonomiku i statistiku Ministarstva polj. i ribarstva u Londonu.
- 3) Zabilješke s predavanja održanih pod rukovodstvom Instituta za poljoprivrednu ekonomiku i Instituta za agrarne poslove Oxfordskog Univerziteta u Oxfordu 1954.
- 4) Zabilješke s posjete Nacionalnoj uniji farmera u Londonu, 1954.
- 5) * * *: Rules of The Littleton and Badsey growers Limited.
- 6) Smith L.V.W.: The Littleton and Badsey growers Limited, Report and Balance Sheet for Year ended 31 st december, 1953.
- 7) Love R.W.: Banbury Eggs Producers Limited, Annual Report, 1953.